

POLITYKA SENIORALNA W RUDZIE ŚLĄSKIEJ
Raport z monitoringu

Katowice 2015

Kontakt do realizatora projektu:

Stowarzyszenie Aktywności Obywatelskiej Bona Fides

e-mail: biuro@bonafides.pl

adres: ul. Warszawska 19 (pierwsze piętro), 40-009 Katowice

tel/fax: +48 32 203 12 18

strona internetowa: <http://bonafides.pl>

Partnerem w projekcie jest **Fundacja Rozwoju Demokracji Lokalnej**

Kontakt do autora raportu:

Paweł Wyszomirski

pawel.wyszomirski@gmail.com

Raport podlega licencji Creative Commons Uznanie Autorstwa – na tych samych warunkach 3.0 Polska <https://creativecommons.org/licenses/by-sa/3.0/pl/>

Raport powstał w ramach projektu:

Monitoring realizacji polityki senioralnej na poziomie miast

Projekt jest współfinansowany z Funduszy EOG w ramach programu Obywatele dla Demokracji

Spis treści

Wstęp - 4

1. Charakterystyka jednostki samorządu terytorialnego - 4
2. Informacja o terenie, na którym był prowadzony monitoring - 8
3. Usługi zdrowotne i pomoc społeczna - 9
4. Transport publiczny (tramwaj, autobus) - 10
5. Przestrzeń publiczna i budynki - 12
6. Warunki mieszkaniowe - 14
7. Komunikacja i informacja - 15
8. Partycypacja obywatelska, społeczna, włączenie społeczne - 16
9. Wolontariat, zatrudnienie, podnoszenie kwalifikacji - 17
10. Komentarz - podsumowanie, wskazanie działań pozytywnych i spraw do załatwienia w trybie pilnym i długofalowym - 18

Wstęp

Raport monitoringowy został przygotowany na podstawie odpowiedzi uzyskanych przy wykorzystaniu narzędzia, opracowanego w oparciu o metodykę Miast Przyjaznych Seniorom. Informacje zostały pozyskane z następujących źródeł:

1. Analiza dostępnych dokumentów Urzędu Miasta Ruda Śląska,
2. Wizja lokalna w obiektach użyteczności publicznej na terenie Rudy Śląskiej,
3. Spotkanie grupy fokusowej seniorów (12 osób) w Stowarzyszeniu Pro Ethica w dniu 20 lipca 2015 r.
4. Korespondencji mailowej z następującymi wydziałami urzędu miasta i jednostkami podległymi:
  - 4.1. Wydziałem Spraw Obywatelskich,
  - 4.2. Wydziałem Gospodarki Komunalnej i Ochrony Środowiska,
  - 4.3. Wydziałem Komunikacji Społecznej i Promocji Miasta,
  - 4.4. Wydziałem Kadr,
  - 4.5. Wydział Zdrowia i Spraw Społecznych,
  - 4.6. Wydział Zarządzania Kryzysowego,
  - 4.7. Wydziałem Dróg i Mostów,
  - 4.8. Doradcą Prezydenta Miasta ds. Transportu,
  - 4.9. Miejskim Ośrodkiem Pomocy Społecznej.

W kontaktach z wydziałami pośredniczył pełnomocnik Prezydent Miasta ds. organizacji pozarządowych – Jerzy Szczerbiński. Dodatkowo koncepcja raportu została przedstawiona prezydium Rady Seniorów w trakcie spotkania w dniu 24 czerwca 2015 r.

1. Charakterystyka jednostki samorządu terytorialnego

1.1. Adres i rodzaj JST

- 1.1.1. Urząd Miasta Ruda Śląska, Plac Jana Pawła II 641-709 Ruda Śląska
- 1.1.2. Gmina miejska na prawach powiatu

1.2. Liczba mieszkańców zameldowanych na pobyt stały i czasowy na dzień 31.12.2014 r.

- 1.2.1. 135 016 os. (dane z Wydziału Spraw Społecznych)

1.3. Dokumenty strategiczne

1.3.1. Strategii Rozwoju Miasta Ruda Śląska na lata 2014 - 2030¹ została przyjęta uchwałą Rady Miasta Ruda Śląska nr PR.0007.49.2014 z dnia 27 marca 2014 r. Część dotycząca polityki senioralnej została zawarta w pkt 1.6.

1.3.2. Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych miasta Ruda Śląska 2015 – 2030² - przyjęta uchwałą Rady Miasta Ruda Śląska nr PR.0007.9.2015 z dnia 22.01.2015 r. Jest to dokument zawierający najbardziej szeroki opis działań skierowanych do seniorów. Szczegółowy zakres wsparcia, udzielanego na podstawie tej strategii, został przedstawiony w pkt. 1.6. w dalszej części raportu.

---

1 <http://rudaslaska.bip.info.pl/dokument.php?iddok=40278&idmp=12&r=r>

2 <http://rudaslaska.bip.info.pl/dokument.php?iddok=43757&idmp=12&r=r>

1.3.3. Program przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie w mieście Ruda Śląska na lata 2015-2020³ - program przyjęty uchwałą Rady Miasta nr PR.0007.24.2015 z dnia 19.02.2015 r. Seniorzy są adresatami tego programu, a wśród działań do nich skierowanych jest punkt „podejmowanie działań edukacyjnych kierowanych do różnych grup odbiorców, m.in. do: dzieci i młodzieży szkolnej, osób starszych, osób niepełnosprawnych”.

1.3.4. Lokalny Program Rewitalizacji⁴, został przyjęty przez Radę Miasta w dniu 22 czerwca 2005 (uchwała nr 812/XLII/2005) oraz aktualizowany 27 września 2007 r. uchwałą nr 303/XVII/2007. Na podstawie tego dokumentu sporządzone zostały programy dla poszczególnych dzielnic, które były aktualizowane w 2014 r. Dlatego w audycie poddano przeglądowi zapisy m.in. tego programu. Szczegółowy opis elementów programu, odnoszących się do seniorów, zawarty został w pkt. 1.6.

1.3.5. Program Współpracy Miasta Ruda Śląska z Organizacjami Pozarządowymi i innymi podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego⁵ został przyjęty uchwałą Rady Miasta Ruda Śląska nr PR.0007.170.2014 z dnia 25.09.2014 r. Program nie zawiera szczegółowych informacji o zakresie i priorytetach współpracy z organizacjami pozarządowymi poza określeniem, że jej celem jest „przeciwdziałanie zjawisku wykluczenia społecznego i marginalizacji społecznej dzieci, młodzieży oraz osób starszych”.

1.4. Odsetek osób w wieku powyżej 65 lat w ogólnej liczbie ludności zameldowanej w mieście, odsetek osób nieaktywnych zawodowo w wieku powyżej 55 lat w stosunku do liczby osób w wieku produkcyjnym

1.4.1. (Urodzeni do 31.12.1950 roku) - 22 395 os. - tj. 16,59% (dane z Wydziału Spraw Społecznych)

1.4.2. Statystyki Powiatowego Urzędu Pracy (stan na 31.07.2015 r.): liczba osób zarejestrowanych powyżej 50 roku życia - 809 osób (24,85% wszystkich zarejestrowanych bezrobotnych)

1.5. Czy miasto dysponuje prognozami demograficznymi w zakresie starzenia się społeczeństwa?

1.5.1. Jedyne informacje w tym zakresie zawarte zostały w „Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych miasta Ruda Śląska 2015 - 2030” (s. 15): „W prognozie ludności [do roku 2030] dla Rudy Śląskiej również przyjmuje się spadek ludności o niemal 20 tysięcy osób. W tym o ponad 9 tysięcy kobiet i niemal 10 tysięcy mężczyzn. Najbardziej dynamiczny spadek ludności przewiduje się w grupie wiekowej 20-39 lat. (o 38%). Najbardziej gwałtowny przyrost natomiast wśród osób powyżej 80 roku życia. (o ponad 100%)”. W przeprowadzonej w tym dokumencie analizie SWOT „starzejące się społeczeństwo miasta” uznane zostało za element słabych stron miasta.

1.6. Jakie działania podejmuje miasto w związku ze starzeniem się ludności?

1.6.1. Władze Rudy Śląskiej podejmują szereg działań związanych z osobami starszymi. Uwagę jednak zwraca brak dokumentu koordynującego prowadzone działania. Np. na wzór przyjętego w grudniu 2013 r. w Warszawie „Programu Warszawa Przyjazna Seniorom na lata 2013-2020”.

1.6.2. Na poziomie miasta działania skierowane do seniorów zostały zapisane w „Strategii Rozwoju Miasta Ruda Śląska na lata 2014 - 2030”. W opisie potrzeb mieszkańców, umieszczone zostały w pkt. 3.5 „Opieka nad dziećmi (w tym żłobki), osobami starszymi i niepełnosprawnymi”, w którym znalazł się zapis „W ramach pomocy osobom starszym i niepełnosprawnym, w Rudzie Śląskiej prowadzonych jest 5 domów pomocy społecznej, dysponujących łącznie 426 miejscami oraz jeden Dzienny Dom Pomocy Społecznej z 60 miejscami.” Jest to jedyny fragment w części diagnostycznej odnoszący się do osób w wieku senioralnym.

3 <http://rudaslaska.bip.info.pl/dokument.php?iddok=39179&idmp=12&r=r>

4 <http://rudaslaska.bip.info.pl/dokument.php?iddok=14700&idmp=12&r=r>

5 <http://rudaslaska.bip.info.pl/dokument.php?iddok=951&idmp=12&r=r>

Na poziomie celów strategii umieszczono następujące zapisy odnoszące się do seniorów:

- 1.1 Optymalna opieka medyczna dla mieszkańców Miasta. - 1.1.5. Zapewnienie specjalistycznej opieki medycznej dla osób starszych.
- 1.8. Upowszechnianie i wspieranie edukacji i aktywizacji kulturalnej mieszkańców. - 1.8.5. Wzbogacanie zbiorów e-booków i audiobooków oraz zwiększenie ich dostępności, zwłaszcza dla osób starszych i niepełnosprawnych.
- 1.11. Efektywny system pomocy społecznej w Mieście. - 1.11.4. Wspieranie działań umożliwiających aktywność i integrację społeczną osób starszych.

1.6.3. Do strategii dołączono także karty z wynikami warsztatów, których celem było opracowanie „wizji i misji Rudy Śląskiej”. W kilku miejscach znalazły się informacje dotyczące seniorów:

- Grupa 3 Miasto Monitorowane – Bezpieczne:
  - 5. Utworzenie osiedli dla osób starszych.
  - 7. Atrakcyjna oferta opieki nad małymi dziećmi oraz osobami starszymi i niepełnosprawnymi.

1.6.4. Najbardziej systemowo działania skierowane do seniorów zostały ujęte w „Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych miasta Ruda Śląska na lata 2015 – 2030”. Wśród jej celów określony został kierunek działań strategicznych „C1K5 Rozwijanie zintegrowanego systemu wsparcia na rzecz osób starszych”, w ramach którego wyodrębniono następujące „przedsięwzięcia – projekty działania społecznego – projekty socjalne”:

- C1K5P1 Mieszkania chronione wspólnotowe dla seniorów
- C1K5P2 Punkt pomocy psychologicznej dla seniorów i osób z chorobą nowotworową
- C1K5P3 Dienne Domy Pomocy Społecznej i inne formy wsparcia dla osób starszych na bazie istniejącej infrastruktury w Mieście
- C1K5P4 Rodzinne Domy Pomocy
- C1K5P5 Kluby Seniora
- C1K5P6 Zespół mieszkaniowy dla osób starszych przy DPS Święta Elżbieta w Rudzie Śląskiej, przy ulicy Wolności 30
- C1K5P7 Integracja lokatorów mieszkania wspólnotowego dla seniorów.

1.6.5. W strategii akcje skierowane do seniorów pojawiają się również w kierunku „C3K1 Promocja zdrowego stylu życia” w podpunkcie „C3K1P11 Programy edukacyjno-profilaktyczne dla osób starszych i niepełnosprawnych”.

1.6.6. Lokalny Program Rewitalizacji w zakresie polityki senioralnej odwołuje się do celów strategicznych rozwoju miasta, w tym „1.5.4. Wspieranie działań umożliwiających aktywność i integrację społeczną osób starszych.” Na poziomie projektów przewiduje realizację następujących działań, skierowanych m.in. do seniorów:

- › Rewitalizacja skweru przy ul. Tuwima (utworzeniu bezpiecznego, komfortowego skweru położonego na uczęszczanych ciągach komunikacyjnych, służącego jako miejsce rekreacji okolicznym mieszkańcom; przyjazne dla dzieci i ludzi starszych),
- › Przystanek Chebzie – rewitalizacja społeczna, edukacyjna i kulturalna (rozwój lokalnych inicjatyw kulturalnych, społecznych, edukacyjnych i turystycznych adresowanych do dzieci i młodzieży, osób starszych, niepełnosprawnych, nieaktywnych zawodowo, bezrobotnych),
- › Rewitalizacja społeczna - poprawa warunków funkcjonowania i rozwoju społeczności lokalnej Bykowiny (projekt obejmuje szeroki wachlarz działań edukacyjno – aktywizujących, środowiskowych działań integracyjnych i działań z zakresu odbudowania tożsamości lokalnej, w tym m.in. zajęcia motywacyjno-rozwojowe dla osób nieaktywnych zawodowo, doradztwo zawodowe, zajęcia zdrowotne i hobbystyczne dla osób starszych i chorych, zajęcia z zakresu animacji lokalnej, zajęcia rozwojowe dla dzieci).
- › Rewitalizacja wybranych podwórek i skwerów na terenie Miasta Ruda Śląska metodą partycypacyjną (stworzenie przyjaznej przestrzeni dla mieszkańców, ze szczególnym uwzględnieniem potrzeb dzieci, osób starszych i niepełnosprawnych),
- › Rewitalizacja Szybu Andrzej (projekt partnerski z Fundacją Szyb Andrzej; planuje się zorganizować na I piętrze strefę edukacji dla seniorów).

1.7. Czy miasto dysponuje pogłębioną diagnozą zbiorowości osób starszych, w tym szczegółowymi danymi odnośnie osób zależnych, potrzebujących świadczeń zdrowotnych oraz świadczeń z pomocy społecznej?

1.7.1. Miasto nie dysponuje takim dokumentem. W całym dokumencie pt. „Diagnoza społeczno-gospodarcza Miasta Ruda Śląska - uzupełniona” z marca 2014 r. słowo „starszy” występuje trzy razy, przy czym dwa wystąpienia to spis treści i tytuł rozdziału. 3.5. Opieka nad dziećmi (w tym żłobki), osobami starszymi i niepełnosprawnymi”. Słowo „senior” pojawia się dwa razy w nazwie „Dom Pomocy Społecznej Senior”.

1.8. Czy miasto prowadzi systematyczną ocenę realizacji zadań świadczonych przez jej instytucje na rzecz osób starszych?

1.8.1. Opis systemu oceny działań na rzecz seniorów jest znacznie utrudniony ze względu na brak jednego dokumentu. Dokument, w którym została zapisana największa liczba działań skierowanych do tej grupy, a więc „Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych miasta Ruda Śląska na lata 2015 – 2030”, nie ma jasno określonego systemu ewaluacji. Jego opis jest bardzo ogólny: „Podstawowym wskaźnikiem realizacji kierunków działań strategicznych w ramach poszczególnych obszarów polityki społecznej jest liczba realizowanych w ich ramach programów i projektów działań. Z kolei programy i projekty działań – konstruowane zgodnie z metodyką działania społecznego – zawierają wskaźniki osiągnięcia celów oraz zasady ewaluacji. (s. 139)” Trudno więc określić czy gmina prowadzi systematyczną ocenę w tym obszarze.

1.9. Czy miasto wspiera inicjatywy tworzenia i rozwijania działalności grup samopomocowych dla rodzin/opiekunów osób starszych zależnych, dotkniętych problemem niepełnosprawności?

1.9.1. W dokumentach strategicznych brak jest informacji na ten temat. Nie otrzymano też odpowiedzi z urzędu miasta w tym zakresie.

1.10. Ile organizacji senioralnych działa na terenie miasta (w tym również np. rada seniorów, uniwersytet trzeciego wieku i inne, podać ich nazwy i adresy, inne informacje: liczba członków, cele - podać w tabeli)

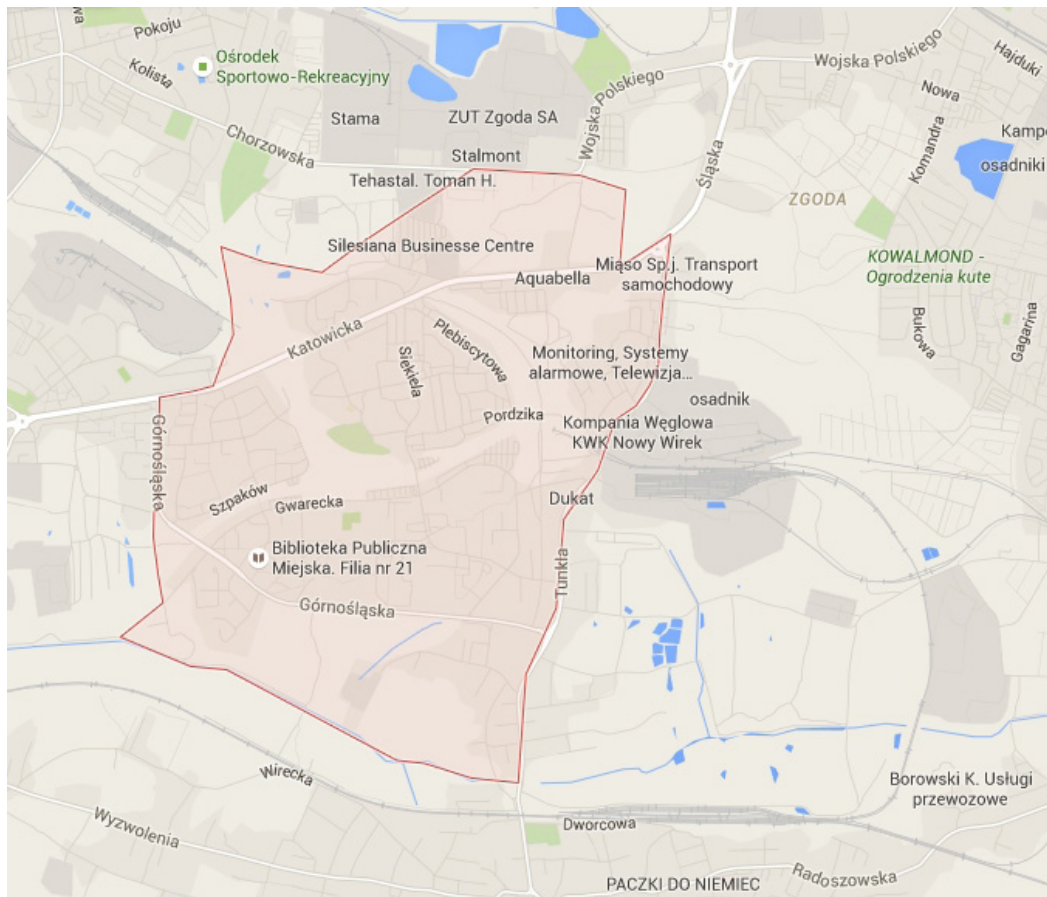
Nazwa	adres	liczba członków	cele
Rada Seniorów	41-709 Ruda Śląska, Plac Jana Pawła II 6	19	integracja środowiska osób starszych i wzmacniania udziału seniorów w życiu społeczności lokalnej, służące ochronie praw i poszanowaniu godności osób starszych,
Rudzki Uniwersytet Trzeciego Wiek	41 – 709 Ruda Śląska Czarny Las, ul. Tołstoja 13	ok. 400 osób	zachowanie i zwiększenie intelektualnej, psychicznej i fizycznej sprawności członków stowarzyszenia,
Polski Związek Emerytów, Rencistów i Inwalidów/ Oddział Ruda Śląska	Ruda Śląska 9/Nowy Bytom, ul. Markowej 22/5	b/d	Poprawa warunków socjalno-bytowych członków, organizacja życia kulturalnego, turnusów wczasowych i rehabilitacyjnych, imprez i wycieczek, prowadzenie punktu porad prawnych.
Rudzkie Konto Pomocy	41-709 Ruda Śląska, ul. Markowej 22, skrytka pocztowa 14A	ok. 80 osób	niesienie wszechstronnej pomocy osobom, rodzinom i środowiskom upośledzonym społecznie, materialnie lub zdrowotnie, a przede wszystkim zagrożonym ubóstwem

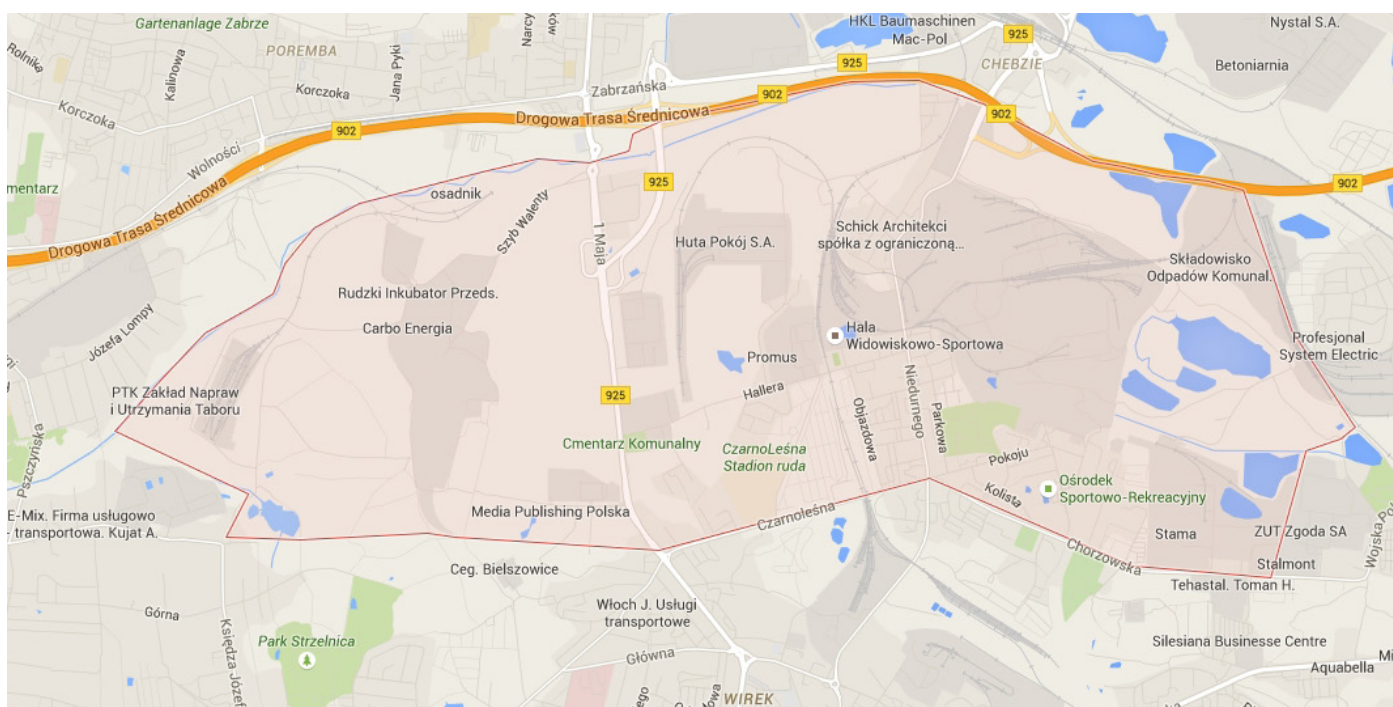
2. Informacja o terenie, na którym był prowadzony monitoring.

2.1. Obszar na którym prowadzony był monitoring (centrum i jedna wybrana dzielnica).

2.1.1. Monitoring był prowadzony w dwóch dzielnicach: Nowy Bytom i Bykowina. Ze względów historycznych w Rudzie Śląskiej nie wykształciło się centrum / śródmieście w rozumieniu miast średniowiecznych.

Mapa 1. Ruda Śląska Nowy Bytom

Mapa 1. Ruda Śląska Bykowina

2.2. Podać dane statystyczne dot. seniorów w tych dzielnicach

2.2.1. Brak danych w podziale na dzielnice

2.3. Czy miasto dla tych dzielnic prowadzi jakieś specjalne działania skierowane do seniorów?

2.3.1. W dokumentach brak jest informacji o prowadzeniu działań skierowanych wyłącznie do seniorów w ww. dzielnicach.

3. Usługi zdrowotne i pomoc społeczna

3.1. Badania profilaktyczne dla seniorów

3.1.1. Na terenie miasta gmina nie prowadzi dodatkowych działań w zakresie profilaktyki zdrowotnej. Wydarzenia typu „białe niedziele” są organizowane przez placówki służby zdrowia na podstawie umów z NFZ. Urząd miasta nie prowadzi również programu szczepień przeciwko grypie ze względu na wysoki koszt realizacji.

3.2. Usługi opiekuńczo-pielęgnacyjne (instytucje, diagnoza potrzeb)

3.2.1. Urząd miasta nie dysponuje diagnozą w tym zakresie.

3.3. Domy pomocy społecznej i domy dziennej opieki (spis, diagnoza potrzeb)

3.3.1. W Rudzie Śląskiej prowadzonych jest pięć domów pomocy społecznej, dysponujących łącznie 426 miejscami oraz jeden Dzienny Dom Pomocy Społecznej z 60 miejscami.

3.4. Informacja o pracownikach w DPS

3.4.1. Pracownicy DPS posiadają wymagane kwalifikacje w zakresie pomocy seniorom. Przy zatrudnieniu nie są przeprowadzane testy psychologiczne. Jednocześnie brak jest programów dotyczących podnoszenia kwalifikacji czy też wsparcia w postaci superwizora.

3.5. Diagnoza dot. miejsc pochówku.

3.5.1. Urząd miasta nie dysponuje diagnozą w tym zakresie.

3.6. Klęski żywiołowe.

3.6.1. Plan Zarządzania Kryzysowego Miasta Ruda Śląska w załączniku funkcjonalnym ZF-04 Ewakuacja, określa zasady i organizacja ewakuacji ludności w przypadku zaistnienia sytuacji kryzysowej. Zasady przyjęte przy opracowaniu tego dokumenty dotyczą każdej osoby, która musi zostać ewakuowana i nie wyodrębnia osób, które wymagają szczególnego traktowania, np. seniorów czy też osób niepełnosprawnych. W przypadku konieczności ewakuacji takich osób podejmowane są indywidualne, szczególne środki i działania rozpatrywane w przypadku takiej konieczności. Wydział Zarządzania Kryzysowego udziela pomocy osobom korzystającym w warunkach domowych ze specjalistycznego sprzętu medycznego w przy-

padku przerw w dostawie energii elektrycznej do ich mieszkań. W takim przypadku na miejsce dowożone są agregaty prądotwórcze i obsługiwane przez czas tych przerw.

4. Transport publiczny (tramwaj, autobus)

4.1. Koszty transportu

4.1.1. Połączenia autobusowe i tramwajowe na terenie Rudy Śląskiej są realizowane przez Komunikacyjny Związek Komunalny Górnośląskiego Okręgu Przemysłowego (KZK GOP). Obecnie Komunikacyjny Związek Komunalny Górnośląskiego Okręgu Przemysłowego skupia 28 gmin, organizując komunikację na ich terenie oraz do miejscowości ościennych.

4.1.2. Cena normalna biletu to 3,20 zł. Bilet ulgowy kosztuje 1,60 zł.

4.1.3. Seniorzy mogą korzystać z biletu ulgowego od 60 lat, a przejazd bezpłatny przysługuje im po ukończeniu 70 lat.

4.2. Jakość połączeń, częstotliwość, skomunikowanie, zasięg

4.2.1. Jakość połączeń i częstotliwość są zadowalające na terenie miasta. Problemem w porównaniu z dniami roboczymi są weekendy, w czasie których na wielu liniach znacznie ograniczona jest liczba kursów. Dla przykładu na przystanku „Nowy Bytom Urząd Miasta” w kierunku Mikołów-Dworzec PKP dla linii 982 w dni robocze jest w ciągu doby 21 połączeń, a w dni wolne tylko siedem. Inny przykład to przystanek przede wszystkim zagrożonym ubóstwem „Kochłowice Rynek” linii 7 w kierunku Katowice-Plac Wolności w dni robocze 32 połączenia, a w weekendy 20. Powoduje to znaczne wydłużenie czasu oczekiwania na autobus lub tramwaj.

4.2.2. Problemem jest komunikacja między dzielnicami. Jako przykład problemów w korzystaniu z transportu publicznego można podać trasę Chebzie - Kochłowice czy Chebzie - Halemba. W obu wypadkach brak połączeń na tych liniach odcina mieszkańców od transportu kolejowego. Podobnie brak jest połączeń między dzielnicami, czasem niezbyt odległymi np. Bielszowice-Bykowina.

4.3. Jakość taboru komunikacyjnego.

4.3.1. Pomimo zmian i modernizacji taboru seniorzy ciągle zwracają uwagę na niską jakość pojazdów (brak klimatyzacji, ogrzewania). Część linii bowiem nadal jest obsługiwana autobusami wysokopodłogowymi. Np. analiza rozkładu jazdy dla linii 7 pokazuje, że spośród 32 połączeń w dni robocze aż 27 jest wykonywana starym taborem.

fot. Przystanek tramwajowy bez wyniesienia

4.3.2. Seniorzy podkreślają też rolę kierowcy i jego kultury osobistej. Tutaj ważna jest uwaga na seniorów, gdyż czasem zdarza się, iż nie dostrzegają oni starszej osoby dochodzącej lub dobiegającej do drzwi i zamykają drzwi w ostatniej chwili.

4.4. Transport specjalistyczny dla niepełnosprawnych seniorów

4.4.1. Gmina nie oferuje usług tego rodzaju.

4.5. Przystanki (wygląd, bezpieczeństwo, oświetlenie itd.)

4.5.1. Przystanki są bezpieczne i ulokowane w odpowiednich miejscach. Problemem jest ich czystość. W niektórych wypadkach także błędy konstrukcyjne. Np. przystanek tramwajowy „Nowy Bytom Urząd Miasta” w wypadku, gdy tramwaj jedzie od strony Chebzia nie ma wysepki ułatwiającej wejście. Wchodzi się do pojazdu bezpośrednio z poziomu ulicy, co dla wielu seniorów jest bardzo trudne, ze względu na wysokość do pierwszego schodka, którą trzeba pokonać, często niosąc coś w rękę.

4.6. Rozkłady jazdy (czytelność itd.)

4.6.1. Rozkłady jazdy na przystankach są zunifikowane w całym obszarze działania KZK GOP. Dla seniorów rozkłady są pisane zbyt małym rozmiarem pisma i wymagają do odczytania założenia okularów. Dodatkowo w nocy rozkłady nie są podświetlone, co uniemożliwia odczytanie informacji.

Fot. Rozkład z małym drukiem i nieoświetlony w nocy

4.6.2. Strona internetowa z rozkładem nie jest prowadzona przez gminę, a przez KZK GOP. Strona firmowa KZK GOP spełnia większość wymogów WCAG 2.0. Natomiast podstrona rozkładu jazdy nie spełnia tego standardu. Brak jest możliwości wyboru wysokiego kontrastu, a przy dwukrotnym powiększeniu część tekstu znika poza granicami ekranu.

« Strona internetowa przy dwukrotnym powiększeniu traci czytelność.

4.7. Jakość ulic, chodników, oświetlenia (podać przykłady)

4.7.1. Jakość ulic i chodników jest zadowalająca. Podstawowym problemem są nieoświetlone przejścia dla pieszych.

5. Przestrzeń publiczna i budynki

5.1. Czystość, utrzymanie ulic

5.1.1. Gmina sprząta tereny publiczne przynajmniej raz w tygodniu oraz po interwencjach mieszkańców. Seniorzy zwracali uwagę na różnice w wyglądzie przestrzeni publicznych pomiędzy poszczególnymi dzielnicami, np. Kochłowice uznawane są za gorzej utrzymane.

5.2. Tereny zielone

5.2.1. Ruda Śląska jest miastem przemysłowym. W obu monitorowanych dzielnicach większe tereny zielone należą do rzadkości. W wypadku Nowego Bytomia jest to Park Waryńskiego, a w przypadku Bykowiny to tereny zielone przy ul. Gwareckiej. Tereny te dostępne są dla seniorów. Ławki są prawidłowo zlokalizowane.

5.3. Chodniki

5.3.1. Z utrzymaniem nawierzchni chodników w prawidłowym stanie wiąże się problem własności. Często przebiegają one przez teren miasta i spółdzielni. Mamy więc sytuację, gdy np. chodnika jest zmodernizowana, a reszta nie, bo kto inny jest właścicielem gruntu.

5.3.2. Zdaniem seniorów ławki w mieście są rozlokowane wyłącznie w charakterze wypoczynkowym, a nie odpoczynkowym - w ciągach pieszej komunikacji. Osoba starsza ma więc problem z pokonaniem dłuższych odległości, bo nie ma miejsc odpoczynku.

5.3.3. Seniorzy jako prawidłowy przykład utrzymania chodników, wskazywali te na terenach administrowanych przez MGSM "Perspektywa".

5.3.4. Zastrzeżenia budziło działanie straży miejskiej, która w okresie jesiennym i zimowym nie podejmuje działań i nie upomina lub karze osób odpowiedzialnych za prawidłowe utrzymanie chodników.

5.4. Przejścia dla pieszych

5.4.1. Przejścia dla pieszych nie są wszędzie obniżone. Nie są wyposażone w sygnalizację dźwiękową czy informacje o pozostałym czasie na przekroczenie.

5.5. Drogi rowerowe

5.5.1. Gmina nie posiada uchwalonych standardów rowerowych. Obecnie w ramach budżetu obywatelskiego realizowana jest koncepcja „Obwodowej Trasy Rowerowej”. Nie uzyskano informacji o planowanych standardach infrastruktury i jej dostosowania do osób w wieku senioralnym.

5.6. Bezpieczeństwo na ulicy

5.6.1. Seniorzy nie zgłaszali uwag co do bezpieczeństwa na ulicach. W sytuacjach kryzysowych podkreślali zbyt małą liczbę patroli oraz jakość pracy straży miejskiej. Większość patroli – ich zdaniem - odbywa się z pojazdów, a nie pieszo.

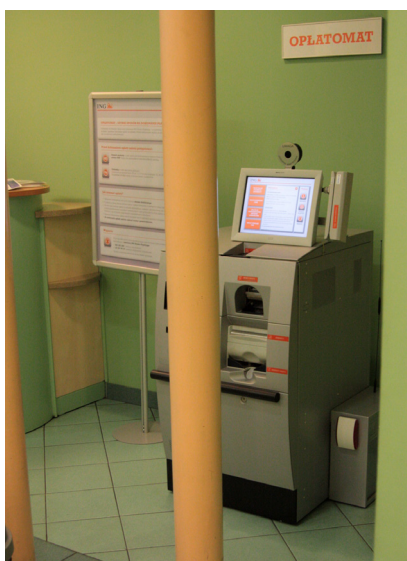
5.7. Budynki użyteczności publicznej

5.7.1. Audytowi poddano trzy budynki użyteczności publicznej: urząd miasta, miejskie centrum kultury oraz filię Miejskiej Biblioteki Publicznej nr 3. Wszystkie obiekty są zlokalizowane w budynkach historycznych. Dwa pierwsze na terenie Nowego Bytomia, a ostatni w Bykowninie.

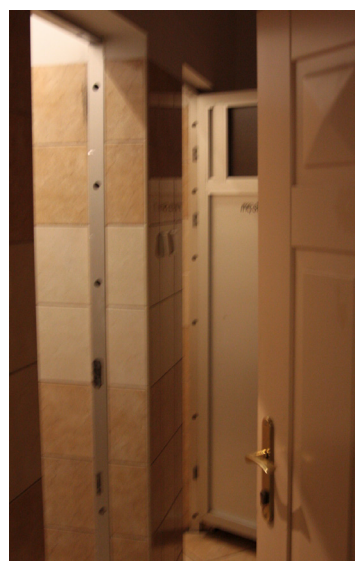
5.7.2. Urząd Miasta Ruda Śląska, pl. Jana Pawła II 6:

Fot. Korytarz Urzędu Miasta. Po lewej stronie wejście do windy, w tle widać schody na półpiętro, niedostępne dla osoby na wózku.

Fot. Oplatomat umieszczony w miejscu niedostępnym dla osób na wózkach

Fot. Urząd Miasta. Toaleta ma zbyt wąskie drzwi.

Obiekt dostępny dla osób z dodatkowymi wymaganiami dotyczącymi poruszanie się, ale nie w całości. Wejście dla osób poruszających się na wózkach znajduje się z tyłu budynku od parkingu. Choć brak jest możliwości bezpośredniego podjechania pod wejście, to na parkingu wyznaczone są miejsca dla osób niepełnosprawnych. Po budynku można poruszać się przy pomocy windy, ale część pokoi znajduje się na półpiętrach, oddzielonych schodami. Osobom na wózkach komunikację mogą utrudniać drzwi rozdzielające korytarze. W biurze obsługi mieszkańców znajduje się automat do wnoszenia opłat sądowych, do którego dostęp osobom na wózkach jest znacznie utrudniony. Automat ustawiono bowiem za filarami. W budynku brak jest toalety dla osób niepełnosprawnych. Istniejąca nie pozwala na skorzystania z kabin ze względu na zbyt wąskie drzwi.

5.7.3 Miejskie Centrum Kultury im. H. Bisty, ul. Niedurnego 69:

Obiekt teoretycznie dostępny dla osób poruszających się na wózkach. Z tyłu budynku znajduje się bowiem rampa wjazdowa. W momencie dokonywania audytu (dzień roboczy, godz. 15) wejście to było zamknięte. W budynku jest toaleta dostosowana do potrzeb osób niepełnosprawnych. Na parterze podłogi są na jednym poziomie, bez przeszkód. Wyższe piętra są niedostępne ze względu na brak windy.

Fot. MCK. Wejście dla osób niepełnosprawnych było zamknięte.

5.7.4. Miejska Biblioteka Publiczna, Filia nr 3, ul. 11 listopada 15a. Placówka znajduje się na parterze budynku i jest w pełni dostępna dla osób poruszających się na wózkach. Brak jest przeszkód przy wejściu i przy poruszaniu się między pomieszczeniami. W budynku jest toaleta dostosowana do potrzeb osób niepełnosprawnych, choć w dniu dokonywania audytu (dzień roboczy, godz. ok. 16), w pomieszczeniu była przechowywana maszyna do polerowania podłóg, co znacznie utrudniało skorzystanie z toalety.

Fot. Miejska biblioteka. Łazienka dla niepełnosprawnych służyła jako schowek na sprzęt.

5.8. Toalety publiczne

5.8.1. Na terenie gminy są dwa szalety i 20 przenośnych kabin sanitarnych. Szalety są czynne od godz. 8 do 22 (w okresie od kwietnia do 1 listopada) oraz od godz. 8 do 18 (od 2 listopada do końca marca). Przenośne kabiny sanitarne są czynne 24 godziny na dobę.

5.8.2. Korzystanie z toalet jest bezpłatne. W wypadku szaletów miejskich są one pozbawione barier architektonicznych. Kabiny sanitarne niestety są. Szalety są utrzymane prawidłowo i czyste.

5.9. Widoczność dla kierowców na drodze

5.9.1. Seniorzy nie identyfikowali problemów w tym zakresie na drodze.

6. Warunki mieszkaniowe

6.1. Mieszkania komunalne, dostępność dla seniorów, system zamian mieszkań.

6.1.1. W ramach "Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych miasta Ruda Śląska 2015 - 2030" Ruda Śląska oferuje pomoc w postaci mieszkań chronionych dla seniorów, którzy nie mogą lub nie chcą mieszkać sami, wymagają usług opiekuńczych, ale są zdolni do samodzielnej egzystencji przy wsparciu ze strony osób drugich. Na terenie miasta znajdują się dwa mieszkania dla 9-ciu osób.

6.1.2. Dodatkowo w spółdzielniach na tablicach ogłoszeniowych znajdują się informacje o chęci wymiany mieszkania na mniejsze, zamieszczane przez seniorów.

7. Komunikacja i informacja.

7.1. System informacji dla wszystkich grup wiekowych (podać przykłady).

7.1.1. Strona urzędu miasta nie spełnia wymogów standardu. Posiada jedynie wbudowane narzędzia do zwiększania rozmiaru kroju czcionki i zmiany koloru tła. Podobnie wygląda sytuacja z witryną MOPS oraz Miejskiej Biblioteki Publicznej.

Fot. Strona internetowa urzędu miasta po dwukrotnym powiększeniu „gubi” poza ekranem większość elementów.

7.1.2. Dla seniorów cennym źródłem informacji jest „Rudzki Informator Samorządowy” redagowany przez Urząd Miasta, a będący dodatkiem do „Wiadomości Rudzkich” (wydawca: Śląskie Media Sp. z o.o.). Seniorzy wskazują także na niestandardowe formy komunikacji urzędowej - często w tym celu wykorzystywane są ogłoszenia parafialne.

7.2. Informacje ustne i drukowane (jakość, szybkość itd.)

7.2.1. Formularze są standardowe i seniorzy, aby z nich skorzystać muszą w większości skorzystać z okularów. Seniorzy zwracali uwagę, że nie mieli potrzeby załatwiać jakiś spraw przez telefon, więc tutaj odpowiedź na pytanie jest trudna.

7.2.2. W urzędzie oznakowane są pomieszczenia, w których sprawy można załatwić w języku śląskim.

Fot. Na niektórych drzwiach urzędu znajdują się naklejki informujące o możliwości załatwienia spraw w j. śląskim.

7.3. Jakość publicznego sprzętu elektronicznego (info kioski itp.)

7.3.1. W urzędzie miasta jest zlokalizowany automat do wnoszenia opłat skarbowych. Urządzenie to jest zlokalizowane w miejscu o utrudnionym dostępie dla osób, poruszających się na wózkach. Dodatkowe menu urządzenia nie pozwala na powiększenie czcionki, co utrudnia korzystania osobom z wadami wzroku.

7.4. Bezpłatny internet i dostęp do komputerów

7.4.1. W bibliotekach miejskich jest dostęp do komputerów z internetem. Usługi te dostępne są także w innych placówkach, np. Stowarzyszenie Pro Ethica.

7.5. Informator dostępności dla seniorów

7.5.1. Gmina nie przygotowuje informatora.

8. Partycypacja obywatelska, społeczna, włączenie społeczne

8.1. Dostępność imprez miejskich

8.1.1. Seniorzy zwracali uwagę, że imprezy miejskie, w których brali udział były dla nich w pełni dostępne.

8.2. Informacja o imprezach

8.2.1. Podstawowym źródłem informacji o wydarzeniach są „Wiadomości Rudzkie”, do których dodatek stanowi „Rudzki Informator Samorządowy” z wiadomościami redagowanymi przez Urząd Miasta. Cyklicznie jest tam zamieszczany spis wszystkich wydarzeń, dziejących się na terenie miasta.

8.3. Imprezy zróżnicowane, dostosowane do potrzeb seniorów

8.3.1. W wypadku imprez kończących się w godzinach wieczornych jest problem z powrotem do domu, bo część komunikacji publicznej już nie funkcjonuje o tej porze, zwłaszcza w weekendy.

8.3.2. Urząd nie przeprowadza diagnoz w zakresie potrzeb seniorów dot. spędzania wolnego czasu. Przy czym organizowanych jest sporo wydarzeń otwartych dla seniorów, np. treningi nordic walking, spacer po historycznej dzielnicy Ficinus.

8.4. Działania zapobiegające wyłączeniu społecznemu

8.4.1. Działania zapobiegające wykluczeniu zawarte są w „Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych” w następujących obszarach:

- C1K5P1 Mieszkania chronione, wspólnotowe dla seniorów
- C1K5P2 Punkt pomocy psychologicznej dla seniorów i osób z chorobą nowotworową
- C1K5P3 Dienne Domy Pomocy Społecznej i inne formy wsparcia dla osób starszych na bazie istniejącej infrastruktury w Mieście
- C1K5P4 Rodzinne Domy Pomocy
- C1K5P5 Kluby Seniora
- C1K5P6 Zespół mieszkaniowy dla osób starszych przy DPS Święta Elżbieta w Rudzie Śląskiej, przy ulicy Wolności 30
- C1K5P7 Integracja lokatorów mieszkania wspólnotowego dla seniorów.

8.5. Konsultowanie potrzeb seniorów (podać przykłady, informacje)

8.5.1. Rada Seniorów Miasta Ruda Śląska została powołana 14 maja 2015 r. Jej działalność reguluje uchwała nr PR.0007.184.2014 Rady Miasta z dn. 30.10.2014 r.⁶ Składa się z od 15 do 21 członków. Obecnie liczy 19 osób. Jeden z członków zmarł.

8.5.2. Celem działalności jest integracja środowiska osób starszych i wzmacniania udziału seniorów w życiu społeczności lokalnej Rudy Śląskiej, służące ochronie praw i poszanowaniu godności osób starszych. Nabór kandydatów i wybór dokonany przez prezydent miasta.

8.5.3. Do czasu powołania rady, seniorzy uczestniczyli w konsultacjach na takiej samej zasadzie, jak inni mieszkańcy.

8.6. Usługi publiczne uwzględniają potrzeby i preferencje seniorów

8.6.1. Gmina nie świadczy usług specjalnych dla seniorów typu dostarczanie książek do domu.

8.7. Jakość pracy urzędników

8.7.1. Pracownicy urzędu nie przechodzili ostatnio szkoleń dotyczących obsługi seniorów. Seniorzy jednak nie zgłaszali zastrzeżeń dotyczących jakości pracy pracowników urzędu miasta.

8.7.2 Sala obsługi mieszkańców w budynku urzędu jest dostępna dla seniorów. Nie gwarantuje jednak intymności przy załatwianiu spraw. Poczekalnia jest wyposażona w krzesła bez podłokietników i stoliki. Ze względu na ustawienie mogą one być niedostępne dla osób na wózkach (stoją przy ścianie, a od strony sali oklejone są plakatami).

Fot. Urząd Miasta. Miejsca do siedzenia bez podłokietników i plakaty utrudniające skorzystanie ze stolików osobom niepełnosprawnym.

8.8. Działania placówek edukacyjnych na rzecz seniorów

8.8.1. Miasto nie prowadzi specjalnych działań edukacyjnych na rzecz seniorów.

9. Wolontariat, zatrudnienie, podnoszenie kwalifikacji

9.1. Propozycje wolontariatu dla seniorów

9.1.1. Miasto nie prowadzi bazy ofert wolontariatu dla seniorów.

6 <http://www.rudaslaska.bip.info.pl/dokument.php?iddok=43826&idmp=2393&r=o>

9.2. Lifelong Learning

9.2.1. Brak informacji na temat wdrażania systemu nauczania przez całe życie, skierowanego do seniorów.

9.3. Udział seniorów w działalności publicznej

9.3.1. Urząd miasta nie prowadził dotychczas specjalnych działań zachęcających seniorów do udziału w działalności publicznej. Formą aktywizacji może być powołanie Rady Seniorów.

10. Komentarz - podsumowanie, wskazanie działań pozytywnych i spraw do załatwienia w trybie pilnym i długofalowym

10.1. Działania długofalowe

10.1.1. Urząd miasta Ruda Śląska prowadzi szereg działań skierowanych do osób w wieku senioralnym. Analiza strategii pokazuje jednak, że kwestia starzenia się jest ujmowana raczej jako problem społeczny niż elementem rozwoju miasta. Większość działań strategicznych wobec seniorów jest skupionych w takich dokumentach, jak „Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych miasta Ruda Śląska 2015 – 2030” i „Miejskim Programie Promocji Zdrowia Psychicznego na lata 2011-2015” (dokument nie analizowany w ramach raportu, ze względu na czas uchwalenia – rok 2011). Z lektury strategii i programów dla Rudy Śląskiej wynikałoby więc, że seniorzy są jedynie problemem dla miasta, a nie stanowią normalnej grupy społecznej. We wszystkich analizowanych dokumentach brak było pogłębionych badań dotyczących wielkości tej grupy oraz prognoz dotyczących wzrostu jej liczebności oraz wpływu na przyszłą politykę miasta. Nie było w nich również analizy potrzeb osób z tej grupy. Należy tu zwrócić szczególną uwagę na zróżnicowanie potrzeb poszczególnych osób w ramach tej grupy – od osób w pełni aktywnych fizycznie i intelektualnie po osoby obłożnie chore i wymagające całodobowej opieki.

10.1.2. Biorąc pod uwagę powyższe, istotną rekomendacją dla władz miasta może być rozpoczęcie prac nad dokumentem strategicznym, który pozwoli skoordynować działania wobec tej grupy społecznej, a jednocześnie jego przygotowanie pozwoli na lepsze zdiagnozowanie potrzeb. Przykładem takiego dokumentu może być „Program Warszawa Przyjazna Seniorom na lata 2013-2020”. Ważną rolę przy tworzeniu programu powinna pełnić powstała Rada Seniorów.

10.2. Działania krótkofalowe

10.2.1. W wypadku działań krótkofalowych najistotniejsze wydają się te dotyczące komunikacji i przestrzeni publicznych, w tym zwłaszcza:

10.2.1.1. Wystąpienie do KZK GOP o zmianę wzorca rozkładów jazdy i dostosowanie ich do potrzeb osób starszych (w tym zwłaszcza w ramach nowego „Systemu Dynamicznej Informacji Pasażerskiej”) – większa czcionka i podświetlenie rozkładów w nocy.

10.2.1.2. Rozważenie lokowania ławek przy chodnikach o charakterze komunikacyjnym, a nie tylko przy terenach rekreacyjnych tak, aby seniorzy mogli z nich korzystać, aby odpocząć przy poruszaniu się po mieście.

10.2.1.3. Przeprowadzenie analizy dostępności budynków miejskich pod kątem osób niepełnosprawnych i sprawdzenie rzeczywistych możliwości skorzystania z infrastruktury przez osoby tego potrzebujące (np. czy nie są zamknięte drzwi, czy pomieszczenia nie pełnią roli tymczasowych schowków i magazynów).

10.3. Dobre praktyki.

10.3.1. Powołanie Rady Seniorów – istniejąca od 14 maja 2015 r. rada jest elementem zaangażowania i partycypacji seniorów w życiu samorządu gminnego. W Rudzie Śląskiej rada dotychczas jedynie ukonstytuowała się, ale samo jej powołanie pokazuje, że tematyka polityki senioralnej ma znaczenie dla administracji.

10.3.2. Możliwość posługiwania się językiem śląskim w urzędzie – dla osób starszych, mieszkających na terenie Śląska, może to być ułatwienie w komunikacji przy sprawach, które zazwyczaj obrosłe były urzędniczym żargonem.

10.3.3. Tworzenie przez gminę mieszkań chronionych dla seniorów, którzy nie mogą lub nie chcą mieszkać sami, wymagają usług opiekuńczych, ale są zdolni do samodzielnej egzystencji przy wsparciu ze strony osób drugih.